

Sørpolen 1910-1912

Roald Amundsens sørpolekspedisjon – den tredje Fram-ferd – var en norsk ekspedisjon til Antarktis gjennomført i årene 1910–1912. Amundsen, Olav Bjaaland, Helmer Hanssen, Sverre Hassel og Oscar Wisting nådde polpunktet den 14. desember 1911, og ble med dette de første til å nå det sørligste punktet på kloden.

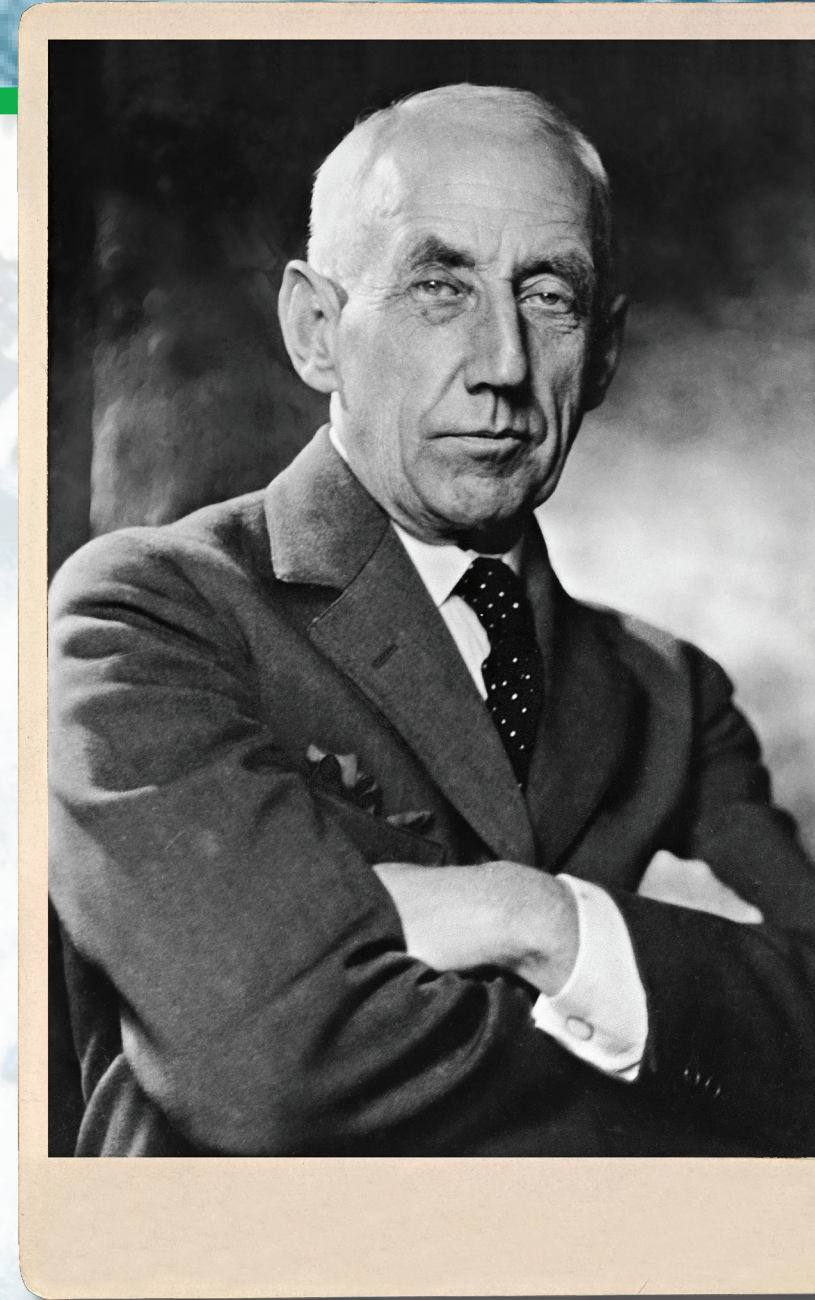
BAKGRUNN

Roald Amundsen hadde med «Gjøa»-ekspedisjonen (1903–06) beseiret Nordvestpassasjen og kartlagt den magnetiske nordpol. I 1907 henvendte han seg til Nansen om å få låne «Fram» til sin neste ekspedisjon. Amundsen ønsket å fullføre det Nansen ikke hadde klart; å fryse fast i isen, drive over Nordpolen og tvers over polhavet. Det var viktig å oppnå støtte hos Nansen og hos Stortinget. Under planleggingen ble derfor de vitenskapelige undersøkelser særlig vektlagt, og et omfattende program ble formulert. 10. november 1908 legges Amundsens planer frem for Det geografiske selskab i Kristiania. Donasjoner og søknader om å få være med begynte å strømme inn. Men 1. september 1909 våknet Amundsen til nyheten om at Frederick Cook hadde nådd Nordpolen. Prestisjen om å være først falt bort. Avgjørelsen ble tatt, men den delte han ikke med noen. Kun en polrekord gjensto: Roald Amundsen ville beseire Sørpolen.

EN AVSTIKKER MOT SØR

Etter tre års planlegging la «Fram» ut fra Kristiansand 10. august 1910. Kun et fåtall støttespillere visste om Amundsens kursendring. Offiserene på «Fram» ble informert før de satte kursen mot Madeira. Sverre Hassel ble innlemmet i hemmeligheten en drøy måned etterpå. Først tre dager etter ankomst til Funchal informerte Amundsen resten av mannskapet. Sørpolen ble av Amundsen beskrevet som en nødvendig avstikker. I avisene 2. oktober 1910 kunne man lese at ekspedisjonen etterpå ville fortsette sin tur nordover for å ta fatt på det egentlige målet; driften over Nordpolen.

VANSKELIGHETER

Amundsen ville komme seg av gårde tidligst mulig, og den 8. september falt beslutningen. Amundsen hadde med seg åtte mann. Gradestokken målte etter hvert -30C. Instrumenter og utstyr ble ødelagt av kulden. Selv akevitten frøs, og den 12. september ventet de -60C. De hadde startet for tidlig. De fleste hadde frostskafer, verst sto det til med Prestrud. Løytnanten må haiket med Hjalmar Johansen. Resten kom seg vel hjem i løpet av dagen. Omsider kom Johansen og Prestrud. Ved frokostbordet dagen etter kokte det over for Johansen. Amundsen tok dette ille opp, og Johansen ble i realiteten utelukkert fra resten av ekspedisjonen.

OVERVINTRING I HVALBUKTA

Den 11. januar 1911 nådde «Fram» den store isbarrieren. Den 14. januar fortøyde de skuta i Hvalbukta. Leiren fikk navnet Framheim. Overvintrerne hadde en rekke lager og arbeidsrom under snøen. I denne snøkjelleren hadde de til og med anlagt en badstu. Mens Amundsen og hans åtte utvalgte overvintret i Hvalbukta, ble ti mann satt til å bedrive oseanografiske undersøkelser i de sørlige farvann. Marineløytnanten Thorvald Nilsen ledet arbeidet om bord. Etter hjemkomsten var Nansen svært fornøyd med de vitenskapelige resultatene.

MOT POLPUNKTET

De satte endelig kursen sørover den 20. oktober. Da de returnerte til Framheim 26. januar uttalte Amundsen at det hele hadde gått som en dans. 3 000 kilometer hadde blitt underlagt, fordelt på 99 dager. 7. mars ankret «Fram» opp utenfor Hobart, Australia. Amundsen korresponderte med omverdenen. Polen var nådd. Alt vel.

Det ble aldri noen ny drift over polisen for «Fram». Skuta ankom Horten 16. juli 1914, etter fire år på det som skulle bli dens siste ferd. I dag ligger skuta på Frammuseet i Oslo, som ble innviet i 1936.

